

J.C. Romaguera

En els últims mesos la somnolenta actualitat cinematogràfica s'ha vist animada per l'estrena de dues pel·lícules que han aixecat la polèmica, han provocat reaccions extremes i han enclentit els debats cinèfils. Un fet necessari per demostrar que el cinema roman viu. Els causants de tot aquest revolt han estat Quentin Tarantino i Mel Gibson, principals responsables respectivament de *Kill Bill vol.1* i *La passió de Crist*, dues pel·lícules que arrossegueu la controvèrsia —més la segona en tant que el tema que tracta afecta més a la susceptibilitat de l'espectador, sigui quina sigui la seva ideologia religiosa— i que, al cap i a la fi, no tenen absolutament res en comú. Excepte pel que fa, i per la qual cosa ambdues han provocat reaccions tan airades, contrarietats tan enceses, al tractament de la violència. Un tema, aquest, que s'analitza i valora de manera massa superficial, obeint a vegades a una primera impressió, aquella que va lligada a unes anàlisis que no aprofundeixen en la imbricació entre posada en escena i el seu discurs, que no atenen, en definitiva, a l'actitud moral manifestada a través d'una determinada estètica. Aquest fet, al qual els temps actuals són molt proclius —la tendència a recórrer al tòpic, el recurs fàcil al clixé afecten tant la creació cinematogràfica a la seva anàlisi—, ha provocat que, per una banda, es justifiqui l'actitud d'un cineasta com Mel Gibson a l'hora de reproduir les últimes dotze hores de la vida de Jesucrist, i que per l'altra, es crucifixi Quentin Tarantino en el seu intent de fer un homenatge irreverent i paròdic d'un determinat tipus de cinema.

Una vegada vistes tant *La passió de Crist* com *Kill Bill vol.1*, no hi a dubte que estem davant de dues obres que expliciten de manera extrema l'ús de la violència. ¿Ara bé, cal considerar-les pel·lícules violentes des de la mateixa perspectiva, i no em refereixo des del punt de vista temàtic, la qual cosa és òbvia, sinó des d'un punt de vista moral? No qüestionaré que tant Mel Gibson com Quentin Tarantino abusen de la violència explícita, ¿però tenen la mateixa actitud? ¿és aquesta actitud lícita i coherent respecte allò que volen co-

La passió de Crist.

municar?, ¿és aquesta actitud la pertinent a l'hora de contar la història que tenen? Considero que arribats en aquest punt, és quan cal establir les diferències entre una obra i una altra.

Més enllà de la controvèrsia que ha provocat *La passió de Crist*, sobretot entre la població jueva, als quals s'assenyala com a principals responsables de la seva mort, no pel que fa a la pràctica,

però sí en tant que principal inductors, considero que allò que podria resultar interessant de la pel·lícula era el tractament que Mel Gibson ha donat a la reproducció del martiri de Jesucrist. En aquest cas, el director ha optat per una posada en escena estilitzada en les formes i explícitament detallada en el contingut, de manera que podem observar amb elegància, cuidada fotogènia i me-

Kill Bill vol. 1.

surada planificació, però també de manera brutal i evident, a través d'una mirada directa i minuciosa, com el protagonista és assotat i la seva carn arrabassada a conseqüència de les fuetades de cadenes i fulletes que sofreix per part dels soldats romans. Un grau de bestialitat visual difícil de suportar però que respon segurament a la intenció de voler transmetre a l'espectador la mortal tortura, l'odi que va haver de patir Jesucrist per defensar obstinadament les seves idees, per convertir-se en exemple martiritzat de les seves pròpies pregàries —resulta paradoxal que sigui en el rostre de Maria on l'espectador hi troba un mirall que reflecteix de manera molt més eficaç tot el patiment i el dolor.

Però, malauradament, per a Mel Gibson penso que el seu benintencionat i cristià intent esdevé infructuós i, el que és pitjor, contraproduent. Poca cosa queda d'un inicial devot acte d'amor envers el protagonista, d'una glorificació de la seva figura i l'intent de transmetre un missatge sobre la necessitat del

respecte i la solidaritat —de la intenció d'això últim en dubto bastant i de cada vegada més— perquè tot deriva en un ritual de sadisme il·lustrat per vinyetes que expliciten la vexació més brutal i esgarriosa. De manera que tot es trastoca en un crit rabiós, i amb no poques dosi d'odi, llançat per un cineasta, conegut per la seva ideologia ultraconservadora i la seva radical i estricta pràctica de la fe catòlica, i que no tremola a l'hora d'assenyalar els culpables però que tampoc s'amaga a l'hora de criticar l'actitud blana i condescendent de les màxims instàncies de l'església catòlica. El problema és que aquesta ràbia porta al fervent Gibson a la desmesura, a l'exageració i a la morbositat més impúdica, en un acte que, lluny de tenir la capacitat de sublimar la brutalitat, d'aportar una dimensió poètica al dolor i de contribuir amb certa transcendència al martiri, es converteix en un espectacle grotesc el dolor pel dolor. La figura de Jesucrist i el seu sacrifici convertits en un espectacle exhibicionista del do-

lor esdevé en una actitud blasfema i, per tant, contrària al punt de partida de la pel·lícula.

El punt de partida de *Kill Bill vol. 1* no arrossega la dosi de transcendència en la mesura que el seu protagonista no és equiparable a la figura de Jesucrist, de manera que les distàncies entre ambdues pel·lícules, des d'un principi, ja es abismal. Encara que tant una com l'altra són històries d'allò més simples. En aquest cas, *La Novia*, coneguda també com *La Mamba Negra*, decideix iniciar una venjança implacable contra els seus antics companys, els membres d'una banda d'assassins, *Deadly Viper Assassination Squad*, el quals, per ordre del seu cap, Bill, cosiren a trets tots els assistents a la seva boda i l'apallissaren brutalment fins que el Bill mateix li disparà un tret al cap, la qual cosa li provocà un estat de coma durant quatre anys.

Apartir d'aquí no cal buscar-hi res més, així com a *La passió de Crist* hi trobem tot un rerefons ideològic, històric, etc., en el film de Quentin Tarantino tan sols hi ro-

Evidentment, que *Kill Bill* vol.1 és una pel·lícula violenta, però, al contrari que en el film de Mel Gibson, aquesta no és susceptible d'anar acompanyada de coartades ideològiques ni tampoc esdevé un element contraproduent, contradictori amb l'esperit del propi film

Kill Bill vol. 1.

man el buit més absolut, il·lustrat —i a qui és on es pot establir el vincle, i per tant la diferència— al igual que el film de Gibson per una successió de moments de violència explícita i d'allò més gratuïta —bé, gratuïta en principi i si no atenem al discurs referencial, metalingüístic que sí que hi ha en el film—. Si en un film seguim el trajecte que porta al protagonista des del Muntanya de les oliveres fins a la seva crucifixió, ara podem seguir les passes de la protagonista decidida a consumir la seva venjança. La diferència resideix en el petit detall que les va distanciat i que és la tonalitat que es dona a la violència, i l'aptitud que s'adopta a l'hora de manifestar-la, d'escenificar-la. Igual que *La passió de Crist*, *Kill Bill* vol.1 és un caprici que, en aquest cas, ha fet Quentin Tarantino per retre tribut a tota una sèrie de referents cinematogràfics, personals referències cinèfiles que romanen en la seva memòria d'espectador i que l'impulsen a agitar la seva coctelera, a versionar, mesclar i remesclar com si d'un disc-jockey es tractés. Es tracta de fer ci-

nema sobre cinema —aquell que remet directament a Bruce Lee, el *yakuzas*, el *chambara* protagonitzat per dones-guerres, l'animé japonès, l'*spaghetti-western*, *La novia vestida de negro* de Truffaut, algunes sèries televisives, etc.—; és a dir un exercici de reciclatge i la posterior elaboració d'un collage cinematogràfic.

El punt de partida d'aquest privat i lúdic artefacte cinematogràfic, dominat per l'estilització formal i una superficial i referencial posada en escena, és, per tant, un tipus de cinema que ha fet de l'ús i l'abús de la violència un dels seus trets estètics, de manera que la pel·lícula de Quentin Tarantino no pot renunciar en allò que s'ha convertit en la principal raó del seu espectacle. Evidentment, que *Kill Bill* vol.1 és una pel·lícula violenta, però, al contrari que en el film de Mel Gibson, aquesta no és susceptible d'anar acompanyada de coartades ideològiques ni tampoc esdevé un element contraproduent, contradictori amb l'esperit del propi film.

A més, si a *La passió de Crist* l'exagerada acumulació d'imatges impactants i ferotges adopta un efecte boomerang, a *Kill Bill* vol.1 l'exhibicionisme de la violència, l'excés de sang, membres apuntats i altres bestieses va en consonància amb l'origen artificial del film i obeeix, a més, a una clara voluntat per part de Tarantino de configurar una joguina deshinibida i paròdica, una broma cinematogràfica que no te més raó de ser que la de gaudir filmant allò que a un li ve de gust. És curiós que la història d'una cruel venjança es converteixi en un inofensiu espectacle entremaliat, en un acte d'amor envers determinat cinema marginal, mentre que la història sobre una de les figures més emblemàtiques de la Història de la humanitat, paradigma de tolerància, solidaritat i comprensió, es converteixi en el centre d'un espectacle blasfem i contrari a les seves pròpies idees, en un film que ha despertat ànims de venjança. Tot és violència però sense res a veure una amb l'altra. ■